

Vətən müharibəsində Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın mülki infrastrukturuna ziyan vurması ilə bağlı sənədlər məhkəmədə tədqiq olunub

Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, o cümlədən təcavüzkar müharibənin hazırlanması və aparılması, soyqırımı, müharibə qanunlarını və qaydalarını pozma, habelə terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə, hakimiyyəti zorla ələ keçirmə, onu zorla saxlama və digər çoxsaylı cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən Ermənistan Respublikasının vətəndaşları Arayik Harutyunyan, Arkadi Qukasyan, Bako Sahakyan, Davit İşxanyan, David Babayan, Levon Mnatsakanyan və digərlərinin barəsində olan cinayət işləri üzrə açıq məhkəmə prosesinin baxış iclası iyunun 19-da davam etdirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Bakı Hərbi Məhkəməsində hakimlər Zeynal Ağayev, Vin sədrliyi ilə, Camal Ramazanovdan və Anar Rzayevdən ibarət tərkibdə (ehtiyat hakim Günel Səmədova) keçirilən məhkəmə iclasında təqsirləndirilən şəxslərin hər biri bildikləri dildə tərcüməçi, həmçinin müdafiələri üçün vəkillərlə təmin olunub.

İclasda təqsirləndirilən şəxslər, onların müdafiəçiləri, zərərçəkmiş şəxslərin bir qismi, onların hüquqi varisləri və nümayəndələri, həmçinin dövlət ittihamını müdafiə edən prokurorlar iştirak ediblər.

Məhkəmə iclasında dövlət ittihamçısı Vüsal Abdullayev təqsirləndirilən şəxs David Manukyana növbəti suallar verib. O, əvvəlcə Azərbaycanın vaxtilə Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş ərazilərində minə basdırılması ilə bağlı sualları cavablandırıb.

Ermənistan silahlı qüvvələrinin hərbi qulluqçusu olmuş, müxtəlif vəzifələr tutmuş, general-mayor ali hərbi rütbəsində xidmət etmiş, Azərbaycanın vaxtilə işğaldakı ərazilərində keçmiş qondarma rejimin "ordusu"nda (Ermənistan silahlı qüvvələrinin ən böyük silahlı birləşməsində - red.) "komandanın birinci müavini" olmuş Ermənistan vətəndaşı David Manukyan Birinci Qarabağ müharibəsində minə basdırılması və təmizlənməsi ilə məşğul olmadığını bildirib. Təqsirləndirilən şəxs daha sonra deyib: "Şərti dinc dövrlərdə hərbi hissədə komandır olduğum zaman o qədər çox olmasa da, minəlarla bağlı hadisələr (minə basdırılmasını nəzərdə tutur - red.) baş verib. Formul-yarların və xəritələrin saxlanması ilə bağlı çox aydın şəkildə təlimatlar verilib. Hər bir minalanma işindən əvvəl yuxarı komandanlıq tərəfindən əmr verilir".

Onun sözlərinə görə, əmrə minə formul-yarlarının, xəritələrinin, sxemlərinin neçə nüsxədə hazırlanmalı olduğu aydın şəkildə yazılıb. D.Manukyan daha sonra bildirib: "Orada komandanlar qeyd olunur ki, hansı ünvana nə göndərsin. Biz də əmrə qeyd olunan maddələrə əsasən fəaliyyət göstərmişik".

O deyib ki, minə ən yüksək dairədə saxlanılır, aşağılara yuxarıdan paylanır. Hərbi hissəyə nə qədər minə lazımdırsa, o qədər verilir. Çünki bunun üçün konkret çıxış nöqtələri müəyyənləşdirilməlidir.

Təqsirləndirilən şəxs prokurorun "Bəs sizdən aşağıda olan diviziya komandirləri sizə məruzə etmədən, korpus rəhbərliyinə məlumat vermədən, öz tə-

şəbbüsləri ilə əraziləri minalaya bilərdilərmə? Bu hüquqları olubmu?" sualına isə "xeyr" cavabını verib.

Təqsirləndirilən şəxs müzdlü hərbiçilərlə bağlı sualı da cavablandıraraq qeyd edib ki, Xankəndidə yaşadığı evdə aşkarlanmış "Cəsurlar dəstəsi" Ermənistanın Müdafiə Nazirliyi tərəfindən formalaşdırılıb. Deyib ki, bu, dəstə deyil, bölükdür, Müdafiə Nazirliyi tərəfindən yaradılıb. Dövlət qurumları tərəfindən formalaşdırılıb və müdafiə strukturuna göndərilib.

D.Manukyan xarici vətəndaşların döyüşlərə cəlb olunmalarının hansı əsasla aparılması barədə suala isə belə cavab verib: "Mən onların kimliyini yoxlamırdım. Bu, mənim vəzifə borcum deyil. Mən onlara nəzarət etmək, onların hansı ölkədən gəldiyini müəyyənləşdirmək səlahiyyətində deyildim".

O, əsir və girovların qul kimi işlədilməsi, onlara işgəncə verilməsi hallarının şahidi olmadığını deyib. Bildirib ki, bu məsələ hər kəsin vicdanı üzərindədir - kim onlarla necə rəftar edibse, o, öz vicdanına görə cavabdehdir. "Mən belə deyim: bu günə qədər mənə qarşı heç bir fiziki zorakılıq olmayıb", - deyə o əlavə edib.

D.Manukyan işğal dövründə Azərbaycanın ekologiyasına ziyan vurulması, yanğınlar törədilməsi barədə suala isə "Tutduğum vəzifənin o məsələlərlə əlaqəsi olmayıb" cavabını verib.

O, 2016-cı ildə baş vermiş Aprel döyüşləri zamanı Ermənistanda, 2020-ci ilin iyulundakı Tovuz döyüşləri vaxtı isə Azərbaycanın vaxtilə işğal altında olan ərazilərində olduğunu bildirib.

2019-cu il dekabrın 26-da imzalanmış əmrə qondarma qurumun "ordu komandanının birinci müavini" təyin edilmiş D.Manukyan həmin təyinatla bağlı xidmətə 2020-ci il fevralın əvvəlində başladığını bildirib. O, bu təyinatla bağlı namizədliyinin Ermənistan prezidenti, yaxud silahlı qüvvələrin baş qərargah rəisi tərəfindən irəli sürülməsindən xəbəri olmadığını söyləyib.

Təqsirləndirilən şəxs təyinatı ilə bağlı 2020-ci ilin yanvarında Ermənistan baş nazirinin, general-mayor rütbəsi alması ilə bağlı isə Ermənistan prezidentinin qəbulunda olduğunu söyləyib. Əlavə edib ki, həmin vaxt Ermənistanın müdafiə naziri David Tonoyan idi.

D.Manukyan 2020-ci ildə baş vermiş 44 günlük müharibə zamanı qondarma "ordu komandanının birinci müavini" Ka-

"vəzifəsi"ndə olduğunu deyib və əlavə edib: "Müharibə ilə bağlı mənim vəzifə borcum qısa və konkret şəkildə yazılmışdı. Ehtiyat komanda məntəqəsi yaradılır. Əgər əsas komanda məntəqəsi sıradan çıxarsa, bu zaman müəyyən müddət ərzində rabitə sistemi və komanda qərarlarının icrası məsuliyyəti həmin ehtiyat məntəqəsinin üzərinə düşür".

Təqsirləndirilən şəxs 2020-ci il sentyabrın 27-də Ermənistan tərəfindən təribatların törədilməsi barədə isə eşitmədiyini iddia edib.

Bu zaman məhkəmədə Ermənistanın həmin vaxt müdafiə naziri olmuş David Tonoyanın fikirlərinin yer aldığı video-material erməni dilində tərcüməçinin iştirakı ilə tədqiq edilib. 2019-cu ilə aid videomaterialda D.Tonoyan bildirir: "Mən bir müdafiə naziri kimi o tezisə qarşıyam ki, sülh müqaviləsi ilə əraziləri vermək olar. Bu tezisə qəti şəkildə qarşıyam. Mən burada bu gün yalnız bir tezis irəli sürürəm: yeni müharibə, yeni ərazilər".

Videomaterialda diqqətə çatdırılır ki, görüntülər ABŞ-ın Nyu York şəhərində çəkilib. Qeyd edilir ki, David Tonoyan açıq şəkildə bəyanat verib. O bildirir ki, güzəşt yoxdur, amma kompromis mümkündür. Bundan sonra David Tonoyan hücum tipli hərbi birləşmələr haqqında da məlumat verib: "Biz müdafiə mövqeyindən çıxmalıyıq, çıxacağıq. Səngərlərdən çıxacaq və bu hücum birləşmələri sayəsində hərbi əməliyyatları rəqibin (Azərbaycanın işğal olunmamış ərazilərini nəzərdə tutur - red.) ərazisində keçirəcəyik".

Nyu Yorkda BMT-də mülki geyimdə, axşam isə Ermənistan icması nümayəndələri ilə görüşdə hərbi formada çıxış edən David Tonoyan Ermonistan ordusunda həyata keçirilən və keçiriləcək işlər barədə danışmış, bu işdə diasporun rolundan bəhs edib və deyib: "Mən özüm və Ermonistan silahlı qüvvələri - biz ianə məsələlərindən çox da məmnun deyilik".

Məhkəmədə qondarma rejimin "ordusunun qərargah rəisinin müavini" Ka-

mo Vardanyanın imzaladığı məxfi sənəd də tədqiq edilib. 2020-ci il sentyabrın 25-də imzalanmış 0671 sayılı sənəd "Rəqibin yaşayış məntəqələrinin atəslə məhv edilməsinin qəbul olunması haqqında" əmr adlanır. Sənədə əsasən, birləşmələrin və hərbi hissələrin komandirlərinə 2020-ci il sentyabrın 28-dək ona əlavə olunmuş siyahıda göstərilən yaşayış məntəqələrinin atəslə məhv edilməyə qəbul olunmasının təmin edilməsi barədə əmr verilib. Əmr edilir ki, atəş üçün mövqelər hesablaşsın və döyüş təbiiqinə dair sənədlər tam şəkildə tərtib olunub doldurulsun. Sənədlə əmr olunur ki, artilleriya hərbi hissələrində 40 kilometr məsafədə vura bilən raketlərlə atəş açmaq üçün konkret M-21 stansiyası ayrılınsın. Bu stansiya üçün nəzərdə tutulmuş 80 raketdən 40-ı daimi döyüş vəziyyətində maşınlarda saxlanılsın. Qalan 40 raket isə döyüş mövqeyinə çıxmazdan əvvəl yüklənsin.

Əmrin icrasına nəzarət "ordunun artilleriya üzrə komandirinin müavini"nə tapşırılıb.

Əmrə "atəslə məhv edilməyə məruz qalacaq yaşayış məntəqələrinin siyahısı" da əlavə olunub. Siyahıda Azərbaycanın 70-dək yaşayış məntəqəsinin, o cümlədən Gəncə, Mingəçevir, Naftalan şəhərlərinin, Beyləqan, Ağcabədi, Yevlax, Bərdə rayonlarının və kəndlərinin adları yer alıb.

D.Manukyan həmin əmrə ilk dəfə ibtidai istintaq zamanı tanış olduğunu,

İkinci Qarabağ müharibəsində bir sıra təşkilatçılıq məsələləri istisna olmaqla, döyüş əməliyyatlarının planlaşdırılmasında iştirak etmədiyini iddia edib. Əlavə edib ki, 44 günlük müharibə zamanı Ağdərənin şimal ərazisində, Hadrutun bir sıra yaşayış məntəqələrində və digər ərazilərində olub.

Təqsirləndirilən şəxs səfərbərlik məsələləri ilə bağlı təşkilati işlərlə məşğul olduğunu bildirib. Deyib ki, səfərbərliklə döyüşə qoşulanların qeydiyyatı kənd məktəbində aparılıb və orada onlara silah paylanılıb.

O, qondarma qurumun "ordusu" üçün hərbi təyinatların Ermənistandan gəldiyini etiraf edib və söyləyib: "Ehtiyat qurtaranda təminat qeyd etdiyim kimi, bu cür həll olunurdu. Bu, bütün təminat növlərinə, həm texnikaya, həm də canlı qüvvəyə aid idi".

D.Manukyan Azərbaycanın döyüş bölgəsindən uzaqda yerləşən şəhərlərində mülki infrastrukturun, yaşayış məntəqələrinin "İsgəndər M", "Toçka U" və digər raketlərlə vurulması barədə əmrin kim tərəfindən verilməsi ilə bağlı məlumatsız olduğunu deyib. Əlavə edib ki, qondarma rejimin "ordusu"nun ştat strukturunda belə silahlar olmayıb.

Məhkəmə prosesi iyunun 20-də davam etdiriləcək.

Qeyd edək ki, Ermənistan dövlətinin, onun dövlət qurumlarının vəzifəli şəxslərinin, hərbi qüvvələrinin və qanunsuz

silahlı birləşmələrin bilavasitə rəhbərliyi və iştirakı, şifahi-yazılı qaydada verdiyi tapşırıq, göstəriş və təlimatları, maddi, texniki, şəxsi heyətlə verdiyi dəstəyi, mərkəzi qaydada idarəçiliyi əsasında, eləcə də ciddi nəzarəti altında Azərbaycanda ərazisində daxili və beynəlxalq hüquq normalarına zidd şəkildə, Azərbaycana hərbi təcavüz etmək məqsədilə yaradılmış, həmçinin Kəçəryan Robert Sedraki, Sarkisyan Serj Azati, Manukyan Vazgen Mikaeli, Sarkisyan Vazgen Zaveni, Babayan Samvel Andraniki, Balasanyan Vitali Mikaeli, Balayan Zori Hayki, Ohanyan Seyran Muşeqi, Qaramyan Arşavir Surenoviç, Melkonyan Monte Çarlz və digərlərinin rəhbərliyi, bilavasitə və dolaylı iştirakları ilə Ermənistan dövləti, o cümlədən sözügedən cinayətkar birlik tərəfindən aparılan təcavüzkar müharibənin gedişində törədilmiş çoxsaylı cinayət faktlarına dair cinayət işi üzrə ermənişilli 15 təqsirləndirilən şəxs ittiham edilir.

Həmin şəxslər, yəni, Harutyunyan Arayik Vladimiri, Qukasyan Arkadi Arşaviri, Sahakyan Bako Sahaki, İşxanyan Davit Rubeni, Manukyan David Azatini, Babayan David Klimi, Mnatsakanyan Levon Henrikoğlu, Beqlaryan Vasili İvanı, Qazaryan Erik Roberti, Allahverdiyana Davit Nelsoni, Stepanyan Qurgen Home-ri, Balayan Levon Romiki, Babayan Ma-dat Arakeloviç, Martirosyan Qarik Qri-qori, Paşayan Melikset Vladimiri Azər-baycan Respublikası Cinayət Məcəlləsi-nin 100 (təcavüzkar müharibəni planlaşdırma, hazırlama, başlama və aparma), 102 (beynəlxalq müdafiədən istifadə edən şəxslərə və ya təşkilatlara hücum etmə), 103 (soyqırımı), 105 (əhalini məhv etmə), 106 (köləlik), 107 (əhalini deportasiya etmə və ya məcburi köçürmə), 109 (təqib), 110 (insanları zorakılıqla yoxa çıxarma), 112 (beynəlxalq hüquq normalarına zidd azadlıqdan məhrum etmə), 113 (işgəncə), 114 (muzdluluq), 115 (müharibə qanunlarını və adətlərini pozma), 116 (silahlı münazişə zamanı beynəlxalq humanitar hüquq normalarını pozma), 118 (hərbi soyğunçuluq), 120 (qəsdən adam öldürmə), 192 (qanunsuz sahibkarlıq), 214 (terrorçuluq), 214-1 (terrorçuluğu maliyyələşdirmə), 218 (cinayətkar birlik (təşkilat) yaratma), 228 (qanunsuz olaraq silah, onun komplekt hissələrini, döyüş sursatı, partlayıcı maddələr və qurğular əldə etmə, başqasına vermə, satma, saxlama, daşıma və gözdirmə), 270-1 (aviasiya təhlükəsizliyinə təhdid yaranan əməllər), 277 (dövlət xadiminin və ya ictimai xadimin həyatına sui-qəsd etmə), 278 (hakimiyyəti zorla ələ keçirmə və onu zorla saxlama, dövlətin konstitusiyası quruluşunu zorla dəyişdirmə), 279-cu (qanunvericiliklə nəzərdə tutulmayan silahlı birləşmələri və qrupları yaratma) və digər maddələri ilə ittiham olunurlar.